

The Impact of The Consequences of the Al-Aqsa Storm on the Axis of Resistance and Iran's National Security

Ali Pashaghasemi^{ID}

Ph.D. Candidate in International Relations, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran, ayoub555@yahoo.com

Mohammad Reza Dehshiri^{ID}*

Department of International Relations, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran, mohammadreza_dehshiri@yahoo.com

Rahmat Haji Mineh^{ID}

Department of International Relations, East Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran, r.hajimineh@gmail.com

Abstract

Objective: This article examines the consequences of Iran's support for the Axis of Resistance, a subject that has continuously sparked diverse opinions within Iranian society. It aims to address the following question: "In the aftermath of the Al-Aqsa Storm operation, what impact would a weakening of the Axis of Resistance have on Iran's security in West Asia?"

Methodology: To answer this research question, an explanatory-analytical approach has been employed, relying on documentary data including library sources and first-hand internet-based information.

Findings: Iran supports the Axis of Resistance due to several factors: its Islamic identity; adherence to and implementation of the principles and ideals of the Islamic Revolution regarding religious support for Muslims; the pursuit of stability and security in the West Asia region; shared beliefs, perceptions, and attitudes with resistance groups; and the safeguarding of its own national security and interests. Iran's support has increased the security, political, and economic costs for the Zionist regime and has pushed it into a strategic impasse.

Conclusion: If the Axis of Resistance is weakened, the likely consequences would include: the decline of Iran's regional status and the alignment of its geopolitical influence with its territorial geography; Iran's demotion from a regional power capable of shaping and influencing the prevailing equations in West Asia; obstruction of the emergence of a new regional order centered on resistance; and prevention of the maximization of Iran's economic and political security as well as its ability to create military deterrence against threats.

Keywords: Axis of Resistance, Security, Influence, Deterrence, New Regional Order, Al-Aqsa Storm Article.

Article type: Research

* Received on 19 November 2024

Accepted on 20 May 2025

Cite this article: Pashaghasemi, Dehshiri & Haji Mineh (2025) The Impact of The Consequences of the Al-Aqsa Storm on the Axis of Resistance and Iran's National Security, Spring 2025, Vol.14, NO.1, 141-166.

DOI: 10.30479/psiw.2025.21203.3371

© The Author(s).

Publisher: Imam Khomeini International University.

Corresponding Author: Mohammad Reza Dehshiri (mohammadreza_dehshiri@yahoo.com)

تأثیر پیامدهای طوفان الاقصی بر محور مقاومت و امنیت ملی ایران

علی پاشاقاسمی ^{ID}

دانشجوی دوره دکتری روابط بین الملل، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، ayoub555@yahoo.com

محمد رضا دهشیری * ^{ID}

گروه روابط بین الملل، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، mohammadreza_dehshiri@yahoo.com

رحمت حاجی مینه ^{ID}

گروه روابط بین الملل، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، r.hajimineh@gmail.com

چکیده

هدف: این مقاله پیامدهای حمایت ایران از محور مقاومت را که همواره در سطح جامعه ایران دیدگاه‌های گوناگونی پیرامون آن مطرح شده است را بررسی می‌کند و درصدد پاسخ به آن است: «به دنبال تحولات پس از طوفان الاقصی، در صورت تضعیف محور مقاومت، این وضعیت چه تأثیری بر امنیت ایران در غرب آسیا می‌گذارد؟»
روش: برای پاسخ به سؤال این پژوهش از روش تبیینی-تحلیلی متکی به داده‌های اسنادی از قبیل کتابخانه‌ای و داده‌های دست‌اول اینترنتی استفاده شده است.

یافته‌ها: ایران به علت هویت اسلامی، رعایت و اجرای اصول و آرمان‌های انقلاب اسلامی مبنی بر حمایت دینی از مسلمانان، ایجاد ثبات و امنیت در منطقه غرب آسیا، باورها، انگاره‌ها و ایستارهای مشترک با گروه‌های مقاومت و همچنین حفظ امنیت و منافع ملی خویش، اقدام به حمایت از محور مقاومت نموده است. حمایت ایران از محور مقاومت، موجب افزایش هزینه‌های امنیتی، سیاسی و اقتصادی برای رژیم صهیونیستی شده است و این رژیم را با بن بست استراتژیکی مواجه کرده است.

نتیجه‌گیری: در صورت تضعیف محور مقاومت، پیامدهایی ازجمله: تنزل جایگاه منطقه‌ای و انطباق جغرافیای سیاسی با جغرافیای سرزمینی ایران؛ خروج ایران از سطح یک قدرت منطقه‌ای دارای توان تغییر و تأثیرگذاری بر معادلات حاکم بر غرب آسیا، ممانعت از شکلگیری یک نظم نوین منطقه‌ای با محوریت مقاومت و ممانعت از به حداکثر رساندن امنیت اقتصادی، سیاسی و ایجاد بازدارندگی نظامی در برابر تهدیدات به دنبال خواهد داشت.

واژگان کلیدی: محور مقاومت، امنیت، نفوذ، بازدارندگی، نظم نوین منطقه‌ای، طوفان الاقصی.

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۸/۲۹ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۴/۲/۳۰
استناد: پاشاقاسمی، دهشیری و حاجی مینه (۱۴۰۴) تأثیر پیامدهای طوفان الاقصی بر محور مقاومت و امنیت ملی ایران، بهار ۱۴۰۴، دوره ۱۴ شماره ۱، ۵۳، ۱۴۱-۱۶۶.

ناشر: دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) حق مؤلف ©

مقدمه

وقوع انقلاب اسلامی و طرح ارزش‌های آرمانی و انسانی در منظومه سیاست خارجی این انقلاب سبب شد حمایت از مظلومان و ملت‌های تحت ستم، به‌ویژه مسلمانان از اولویت‌های نظام نوپدید در ایران باشد. همچنین تداوم موجودیت رژیم اشغالگر قدس در کنار تداوم حضور ایالات متحده در غرب آسیا و گرایش دولت‌های مرتجع منطقه به توسعه روابط خود با این ابرقدرت از دالان رژیم صهیونیستی، سبب شد این رژیم به تدریج در یک اتحاد طبیعی با دولت‌های عرب ضد ایران قرار گیرد. تداوم ظلم علیه ملت فلسطین، سیاست ایران‌هراسی و برجسته‌سازی ایران به‌عنوان تهدید اصلی منطقه از سوی صهیونیست‌ها و خروج ایالات متحده از برجام با اعمال فشار حداکثری حاکی از آن بود برنامه منزوی‌سازی ایران در دستور کار جناح عربی-غربی-صهیونیستی است. از سوی دیگر دولت‌های فرامنطقه‌ای دیگر همچون چین و روسیه اگرچه تضاد منافعی با ایالات متحده دارند و این تضاد در یک دهه اخیر بیشتر نمود یافته است، اما سیاست این قدرت‌ها در غرب آسیا نشان داده است، همسویی آن‌ها با ایران تابعی از روابط آن‌ها با سایر دولت‌های عرب و رژیم اشغالگر قدس نیست و تنها مؤلفه مشترک آن‌ها، نقش و حضور ایالات متحده و سیاست‌های این کشور است. بنابراین برای ایران ایجاب می‌کرد در راستای حمایت از اهداف آرمانی و انسانی انقلاب و اهداف عینی به‌دنبال اهرمی برای توسعه نفوذ خود در منطقه باشد. حمایت از گسترش گروه‌های مقاومت اسلامی در منطقه در این راستا بود.

با توجه به نوع سیاست خارجی تجدیدنظرطلبانه ایران به‌ویژه در مبارزه با استکبار در منطقه و مشخصاً رژیم صهیونیستی، جغرافیای سیاسی ایران نمی‌تواند منطبق با جغرافیای طبیعی یا بخشی از آن باشد. چراکه این وضعیت ایران را یا دچار فترت می‌کند و یا آن را درگیر چالش‌های داخلی و خارجی ناشی از تعارض بازیگران منطقه‌ای با این سیاست و تخصیص قدرت فرامنطقه‌ای می‌سازد. علی‌رغم حمایت از آرمان‌های انسانی، حمایت از گروه‌های مقاومت نیز در راستای تقویت امنیت ملی ایران است که مهم‌ترین منفعت ملی است. به‌علاوه ایران با این گروه‌ها اهداف مشترک و کلیدی دارد.

مسئله اساسی این است که نیروی جدیدی با عنوان محور مقاومت اسلامی که شامل برخی کشورها و بازیگران غیردولتی با کنش منطقه‌ای می‌شود، شکل گرفته است و ایران در عرصه سیاست خارجی خود و در سطح نظام بین‌الملل با حمایت از این محور درصدد ایفای نقش تأثیرگذار است و این حمایت علاوه بر تأکید بر ارزش‌ها و اصول بنیادین حاکم بر انقلاب اسلامی نظیر استقرار نظم عادلانه در نظام بین‌الملل، مقاومت در برابر قدرت‌های استکباری و حمایت از نهضت‌های آزادی‌بخش، به دنبال برقراری رابطه‌ای عقلانی و رسیدن به قدرت منطقه‌ای و تأثیرگذار است. ایران به علت هویت اسلامی، رعایت و اجرای اصول و آرمان‌های انقلاب اسلامی مبنی بر حمایت دینی از مسلمانان، ایجاد ثبات و امنیت در منطقه غرب آسیا، باورها، انگاره‌ها و

ایستارهای مشترک با گروه‌های مقاومت و همچنین حفظ امنیت و منافع ملی خویش، اقدام به حمایت از محور مقاومت نموده است. تحلیل پیامدهای ناشی از تضعیف احتمالی محور مقاومت به‌ویژه از سوی صهیونیست‌ها مسئله اصلی و اساسی این مقاله است. حال سؤال این پژوهش این است که در صورت تضعیف محور مقاومت، این وضعیت چه تأثیری بر امنیت ایران در غرب آسیا می‌گذارد؟ فرضیه‌ای که در پاسخ به این سؤال مطرح شده است این است که تضعیف جایگاه منطقه‌ای ایران و تبدیل این کشور به سطح بازیگر عادی منطقه‌ای که فاقد توان تغییر و تأثیرگذاری بر معادلات حاکم بر غرب آسیا است، ممانعت از شکل‌گیری یک نظم نوین منطقه‌ای و ناکامی تلاش ایران برای ایجاد نظم مورد نظر خود و به حداکثر رساندن منافع اقتصادی، منافع سیاسی و ایجاد بازدارندگی در برابر تهدیدات از پیامدهای احتمالی در صورت تضعیف محور مقاومت است. این مقاله پس از بررسی پیشینه پژوهش با اتخاذ مکتب کپنهاگ و توجه به ابعاد امنیتی موضوع در چارچوب نظری، به بررسی منافع ملی و راهبردی ایران در سیاست خارجی؛ ژئوپلیتیک غرب آسیا و الزامات ایران برای تأمین امنیت ملی، اقدامات گروه‌های مقاومت در پساظوفان الاقصی و در نهایت پیامدهای احتمالی تضعیف محور مقاومت بر امنیت ایران می‌پردازد.

۱- پیشینه پژوهش

در ارتباط با موضوع پژوهش در عرصه داخلی و خارجی ادبیات معدودی تولید شده است و غالباً به جنبه مثبت مسئله یعنی محور مقاومت و تأثیر آن بر منافع و امنیت ایران اشاره شده است که این منابع از جنبه ایدئولوژیک به موضوع نگاه کرده‌اند. مهدی شاپوری (۱۴۰۱) در کتاب محور مقاومت، جمهوری اسلامی و نظم منطقه‌ای در چارچوب راهبرد عمق‌بخشی یا صدور انقلاب به بررسی نقش محور مقاومت، روند تکامل، توانمندی‌ها، آسیب‌پذیری‌ها، تهدیدها و چالش‌های پیش روی آن و چگونگی نقش‌آفرینی این محور در نظم منطقه‌ای می‌پردازد. شاپوری به اینکه تضعیف این محور چه پیامدهایی برای امنیت ایران داشته است، اشاره نمی‌کند.

مهدی فوجی (۱۴۰۲) به همراه برخی نویسندگان در کتاب مقاومت پرمفعت، به بررسی فواید حضور ایران در محور مقاومت می‌پردازد و این سؤال را بررسی می‌کند که چرا در مباحثی که مربوط به ایران نمی‌شود ورود می‌کنیم؟ این کتاب ضمن برشمردن اهمیت خاورمیانه در ابعاد گوناگون، به راهبردهای غرب در خاورمیانه و مقابله ایران با این طراحی‌ها اشاره می‌کند. در واقع آنچه این کتاب بیشتر بر آن متمرکز است، سیاست بازدارندگی ایران در چارچوب مقاومت در برابر غرب است. درحالی‌که یک موضوع و منفعت ایران، بازدارندگی به کمک بازوهای متحد خود است و در نبود آن‌ها چه پیامدهایی در انتظار ایران است اشاره‌ای نشده است.

عباسعلی جبّاری ثانی و عباس چگینی (۱۴۰۰) در مقاله «تبیین جایگاه جبهه مقاومت اسلامی در امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران»، از چشم‌انداز ارزش‌های انقلاب اسلامی که غالباً جهان‌وطن‌گرایانه و فراملی و امت‌محور هستند، به زمینه‌های شکل‌گیری جبهه مقاومت در

کشورهای اسلامی پرداخته است. آنچه در این مقاله برجسته است نگاه تمدن‌محوری به مقوله مقاومت است. درحالی‌که مقاومت منافع دولت-ملت ایران را هم شامل می‌شود. به موضوع تضعیف این محور یا نبود آن و تأثیر آن بر ایران اشاره نشده است.

مورات سینگز^۱، رمضان ایزول^۲ و همکارانش (۲۰۲۴) در مقاله «محور مقاومت ایران از دریچه امنیت هستی‌شناختی»، به بررسی محرک‌های ایدئولوژیک در حمایت ایران از این محور پرداخته‌اند. نویسندگان معتقدند اگرچه این محور در راستای منافع ایران است، اما سیاست فرقه‌گرایانه ایران در منطقه را تشدید می‌کند. به‌زعم این نویسندگان آنچه به وجود این محور مشروعیت می‌دهد، انگیزه‌های ایدئولوژیک و دینی است.

گایدو اشتاین‌برگ^۳ (۲۰۲۱). در مقاله «محور مقاومت: سیاست توسعه ایران در خاورمیانه به مانع برمی‌خورد»، صرفاً به بررسی اقدامات محور مقاومت در منطقه پرداخته است. در واقع این مقاله بدون توجه به اقدامات این محور قبل از سال ۲۰۱۱، این سال همراه با تحولات جهان عرب را تاریخ شاخصی برای مقاومت و ایران در نظر می‌گیرد که به توسعه نفوذ ایران در کشورهای عربی منجر شده است. به‌زعم این مقاله سیاست توسعه نفوذ ایران با واکنش قدرت‌های منطقه‌ای و سایر جوامع عرب مواجه خواهد شد که موقعیت منطقه‌ای ایران را متزلزل می‌کند.

۲- چارچوب نظری

اهمیت یافتن پدیده‌های غیرنظامی نظیر مسائل اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و زیست‌محیطی سبب شد نقدهایی جدی بر نگاه سنتی به امنیت وارد شد. دیدگاه‌های واقع‌گرایانه ناتوان از تحلیل این مسائل بودند. فروپاشی شوروی بر اثر دو گروه از دلایل نظامی (رقابت تسلیحاتی) و غیرنظامی (اقتصادی اجتماعی، سیاسی) مهر تأییدی بر ناکارآمدی نظریات سنتی امنیت بود. مجموعه این عوامل سبب طرح نظریات جدیدی از جمله مکتب کپنهاگ در امنیت شد (عبدالله خانی، ۱۳۸۹: ۲۰۵). بری بوزان متفکر اصلی این مکتب، جامع‌ترین تحلیل علمی را در باب مفهوم امنیت ارائه داد. از نظر بوزان دولت‌ها در دوران جدید تنها مرجع امنیت نیستند و بقای دولت و بازیگران دولتی، دیگر فقط بر اساس مؤلفه‌های نظامی مورد تهدید قرار نمی‌گیرد، بلکه بایستی سایر حوزه‌های موضوعی، سیاسی، اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی را نیز بدان اضافه کرد (عبدالله خانی، ۱۳۸۹: ۲۰۵).

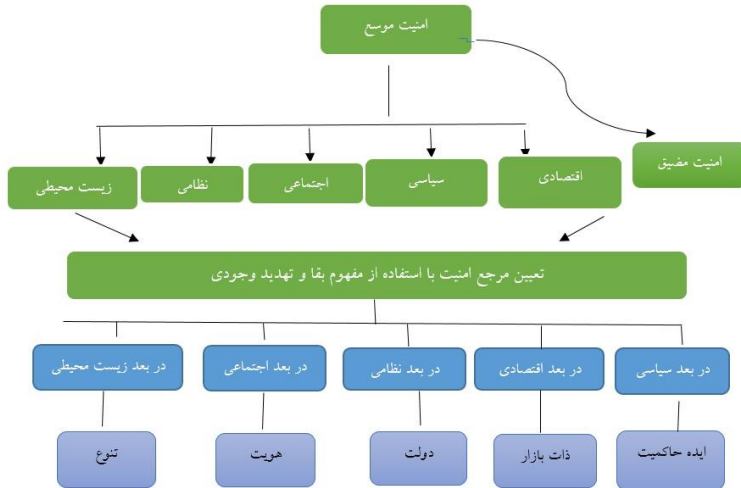
از نظر بوزان در شرایط جدید امنیت مفهوم سنتی خود را از دست داده است و شاهد گسترش دامنه امنیت به ابعاد چندگانه نظامی، اقتصادی، زیست‌محیطی، سیاسی و اجتماعی هستیم. در دوران پسا جنگ سرد، علاوه بر دولت، افراد، گروه‌های بین‌المللی، سازمان‌های غیردولتی، فروملی

1.Murat Cingöz

2.Ramazan İzol

3.Guido Steinberg

و رسانه‌ها مراجع امنیت محسوب می‌شوند (بیلیس، ۱۳۸۶: ۵۲۰). نمودار ذیل گویای دال‌های مرکزی این مکتب و در واقع چارچوب مفهومی امنیت را در دیدگاه بوزان را نشان می‌دهد. شکل ۱ چارچوب مفهومی امنیت در دیدگاه بوزان

منبع: استریزل^۱، ۲۰۱۲: ۱۰۷

ابعاد امنیت در این مکتب به شرح زیر است.

۲-۱. امنیت نظامی

امنیت در مؤلفه نظامی سایه سنگینی بر تاریخ بشری داشته است. رقابت‌های تسلیحاتی و افزایش قابلیت‌های نظامی با هدف نظارت و تجزیه و تحلیل محیط بین‌المللی، مهم‌ترین روش‌های کسب امنیت بود. دولت در مرکز ثقل این امنیت بود (بوزان، ۱۳۹۰: ۱۴۱). در واقع این بعد امنیت به‌ندرت بازیگران غیردولتی را در این فضا صاحب نقش می‌دانست.

در نگاه کلی تهدیدات نظامی، مرکز سنتی نگرانی‌ها مربوط به امنیت ملی است. معمولاً اقدام نظامی می‌تواند همه اجزای دولت را تهدید کند و در عمل نیز این گونه است. بی‌تردید به‌منظور رخ نمایی توان بازدارندگی و نظامی، هنوز اولویت اصلی بسیاری از بازیگران دولتی، تکیه بر قدرت نظامی است. اساساً وارد شدن به جنگ نظامی، عینی شدن هزینه‌ها و ظرفیت‌های بسیاری را مشغول خود می‌سازد. صرف‌نظر از ضعیف یا قوی بودن دولت، بوزان معتقد است همواره هزینه‌های سنگین انسانی و اقتصادی اقدامات نظامی باقی است (ابراهیمی، ۱۳۹۳: ۱۷).

1. Stritzel

۲-۲. امنیت سیاسی

در حوزه امنیت سیاسی شاید برجسته‌ترین ابعاد امنیت سیاسی، بحث حاکمیت و نهادهای برآمده از آن باشد. همواره تهدید سیاسی متوجه ثبات سازمانی دولت است. هدف از تهدید ممکن است از فشار بر حکومت در مورد سیاست خاصی گرفته تا واژگونی حکومت، تجزیه‌طلبی و برهم زدن بافت سیاسی دولت برای تضعیف آن پیش از تهاجم نظامی، متفاوت باشد. ایده دولت، به‌خصوص هویت ملی و ایدئولوژی سازمان دهنده و نهادهایی که نمود آن هستند، اهداف عادی تهدید سیاسی به شمار می‌روند (بوزان، ۱۳۹۰: ۱۲۴). چون دولت اصولاً موجودیتی سیاسی است، تهدید سیاسی امکان دارد به همان اندازه تهدید نظامی خطرناک باشد.

تهدید سیاسی از افکار و سنت‌هایی که توجیه اصلی آنارشی بین‌المللی محسوب می‌شود، ناشی می‌گردد. نظر به بنیادی بودن تعارضات این ایدئولوژی‌ها، دولتی که طرفدار یکی از آنهاست از جانب سایرین احساس تهدید می‌کند. رقابت بین ایدئولوژی‌ها بسیار پیچیده است. این امر، تعریف دقیق تهدید جدی سیاسی در سطحی را که شایسته عنوان امنیت ملی باشد، با مشکل مواجه می‌سازد؛ در این بین، تهدیدات هویت ملی واضح‌تر است. این نوع تهدید شامل تلاش برای گسترش جدایی هویت فرهنگی و قومی بین گروه‌ها در کشور هدف است (اسماعیل‌زاده، ۱۳۹۵: ۹). لازم است بین موارد عمدی تهدید سیاسی اعم از ایدئولوژیکی یا ملی و مواردی که صرفاً ناشی از اثر راه‌های جایگزین خارجی بر مشروعیت دولت‌هاست، تفکیک قائل شد.

۲-۳. امنیت اقتصادی

اهمیت بُعد اقتصادی به لحاظ بقای شهروندان و تأثیر آن بر بخش‌های کلیدی کشور مانند آموزش، بهداشت و افزایش توان نظامی، سبب توجه بیش‌ازپیش به این مسئله شده است. در حوزه امنیت اقتصادی می‌توان عنوان کرد که بی‌شک تهدید اقتصادی، سخت‌ترین و پیچیده‌ترین تهدیدات در چارچوب امنیت ملی است. رابطه بین قابلیت اقتصادی و نظامی بسیار شناخته شده است. قابلیت نظامی دولت به توانایی تأمین کالاهای مهم راهبردی و حمایت از نیروهای مسلح وابسته است (مندل، ۱۳۷۹: ۱۴۰). امنیت انرژی یکی از چالش‌های جدید مسائل امنیتی است که با پیشرفت اقتصاد جهانی و افزایش نیاز به منابع انرژی و سوخت‌های فسیلی، انتقال آنها بسیار مهم است.

از نظر بوزان، امنیت اقتصاد یکی از مهم‌ترین ابعاد در وابستگی متقابل است. در خصوص معیار اقتصادی وی با تفاوت قائل شدن میان این معیار و پویای سیاسی و نظامی بر این باور است که عامل اقتصاد در ثبات و انسجام داخلی کشورها نقش دارد و در نتیجه می‌تواند بر مجموعه‌های امنیتی منطقه‌ای مؤثر باشد (هاشمی، ۱۳۹۰: ۱۴۰). در واقع کشورها در این حوزه حساسیت کمتری برای تنش بین خود دارند. چون نفع مشترک در بالا بردن امنیت و رفاه در اقتصاد دارند.

از سوی با توجه به وابستگی‌های اقتصادی، تهدید در یک کشور در منطقه می‌تواند اقتصاد کشورهای دیگر را ناامن کرده و ناامنی به حوزه‌های دیگر نیز تسری یابد.

۲-۴. امنیت اجتماعی

بعد اجتماعی امنیت به معنای بازخوانی آن از لحاظ کیفیت حیات اجتماعی، هویت و هنجارها است. امروزه دیگر امنیت ملی صرفاً در بعد نظامی خلاصه نمی‌شود و چه بسا که نبود امنیت اجتماعی و تهدیداتی که متوجه شهروندان است، مانند کاهش امید به زندگی، مهم‌تر از امنیت نظامی برای امنیت ملی است. چنانکه تهدید اجتماعی را به راحتی نمی‌توان از تهدید سیاسی جدا کرد. در روابط بین دولت‌ها، تهدید خارجی مهم در سطح اجتماعی به حمله هویت ملی مربوط می‌شود که در زمره ملاحظات سیاسی قرار می‌گیرد (چنا، ۲۰۰۸: ۳۲). مشکل اصلی تهدیدات اجتماعی از لحاظ امنیت ملی این است که اغلب آنها در داخل کشور واقع شده‌اند. از آنجاکه اصولاً امنیت اجتماعی به الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، هویت مذهبی و قومی و رسوم مربوط است، این ارزش‌ها اغلب از داخل کشور مورد تهدید قرار می‌گیرند.

۲-۵. امنیت زیست‌محیطی

با تحولات نظام بین‌الملل و کاهش ابعاد نظامی امنیت و طرح مسائل امنیتی جدید نظیر آلودگی‌های محیطی، بحران‌های اقتصادی و فقر، عده‌ای از محققان اعلام کردند، تهدیدات اقتصادی و زیست‌محیطی، مهم‌ترین مسائل امنیتی قرن حاضر هستند. طرح امنیت زیست‌محیطی به علت فراگیر بودن بحث آن، سبب گردیده تا این بُعد از امنیت که قبلاً به آن توجه نمی‌شد، مدنظر قرار گیرد. توسعه‌ی سلاح‌های جدید با فناوری بالا، تغییرات آب و هوایی، کمبود آب، خطرات بهداشتی و نیازهای روبه‌رو رشد، انرژی، شاخص‌های اصلی شکل‌دهنده‌ی این بُعد از امنیت‌اند (بنکه، ۲۰۰۶: ۱۱). بحث «آلایندگی‌های هسته‌ای» موضوع مهم دیگری است که تلاش در جهت تحدید تسلیحات هسته‌ای را نه تنها به لحاظ نظامی، بلکه به لحاظ زیست‌محیطی نیز ضروری می‌سازد.

تهدید زیست‌محیطی امنیت ملی، همانند تهدیدات نظامی و اقتصادی به پایگاه مادی دولت لطمه می‌زند و شاید تا جایی پیش رود که ایده دولت و نهادهای آن را تهدید کند. از لحاظ سنتی به تهدیدات زیست‌محیطی به گونه‌ای نگریسته می‌شد که گویا اتفاقی هستند و به ندرت رخ می‌دهند و بخشی از شرایط طبیعی زندگی‌اند؛ بیشتر از آنکه بتوانند در دستور کار امنیت ملی قرار گیرند، به سرنوشت مربوط هستند. این بخش شامل تلاش انسان ضد محیط‌زیست و طبیعت است (بوزان، ۱۳۹۰: ۱۵۶). طرح امنیت زیست‌محیطی به علت فراگیر بودن بحث آن، سبب گردیده تا

1. Chena

2. Behnke

این بعد امنیت که در گذشته به آن توجه نمی‌شد، در کانون توجه قرار گیرد. توسعه سلاح‌های جدید با فناوری بالا، تغییرات آب و هوایی، کمبود آب، خطرات بهداشتی و نیازهای روبه‌رو رشد، انرژی، شاخص‌های اصلی شکل دهنده این بعد از امنیت‌اند (طباطبایی، ۱۳۹۳: ۳۳). با شرح ابعاد امنیت، این مقاله به پیامدهای احتمالی تضعیف محور مقاومت برای منافع ملی ایران در این ابعاد می‌پردازد. در واقع این تضعیف می‌تواند ایران را در ابعاد گوناگون امنیت درگیر چالش کند. ابتدا به منافع ملی و راهبردی در سیاست خارجی ایران پرداخته می‌شود و سپس به ژئوپلیتیک غرب آسیا و الزامات ایران برای تأمین منافع خود اشاره می‌شود. در آخر به پیامدهای تضعیف احتمالی محور مقاومت برای منافع ایران پس‌اطوفان الاقصی اشاره می‌شود.

۳- منافع ملی و راهبردی در سیاست خارجی ایران

منافع ملی و راهبردی ایران همان ارزش‌هایی است که در انقلاب اسلامی مطرح شد و در قانون اساسی نیز به‌نوعی متبلور شد. رابطه منافع راهبردی و ملی عموم و خصوص مطلق است. هر منفعت ملی منفعتی راهبردی است اما هر منفعت راهبردی، منفعت ملی نیست. منافع راهبردی ایران غالباً انسانی، ایدئولوژیک، تمدنی و امت‌پایه هستند، درحالی‌که منافع ملی غالباً واقع‌گرایانه و دولت-ملت‌پایه می‌باشند. منفعت راهبردی ایران ترویج ارزش‌های انقلاب اسلامی است. ارزش‌هایی که در تضاد با قدرت‌های مستکبر غربی و حضور آن‌ها در منطقه است. این ارزش‌ها و منافع بخشی از مبانی امنیتی مقابله با غرب و ایادی آن در منطقه را در خود دارند (نجفی، ۱۳۹۳: ۴۵). هر انقلابی نه‌تنها سامان سیاسی جدیدی به همراه دارد و به تعبیر ساموئل هانتینگتون «نظم جدیدی» را به ارمان می‌آورد، بلکه مجموعه به هم پیوسته‌ای از منافع، مفاهیم، واژه‌ها و ادبیات جدیدی را به همراه خود می‌آورد و گاهی شعاع این ارزش‌های جدید مرزهای جغرافیایی یک کشور را درمی‌نوردد و دامنه تأثیر آن تا فراسوی مرزهای دیگر کشورها نیز کشیده می‌شود (هانتینگتون، ۱۳۸۰: ۱۲۱).

ترویج فرهنگ ایثار و شهادت برای صبغه الوهیت بخشیدن به محور مقاومت در برابر نظام استکباری و بازتولید آن در سایر جوامعی که حتی در حوزه تمدن اسلامی قرار نمی‌گیرند، مقاومت در برابر استکبار، استعمار و اشغال‌گری به‌عنوان وسیله‌ای برای رسیدن به جامعه آرمانی که مبتنی بر عدالت است و طرد استکبار، اشغال‌گری و سلطه‌جویی برای بازگرداندن طغیانگر یا متجاوز به توازن و اعتدال، حمایت از مستضعفین جهان به‌ویژه مسلمانان تحت ستم همه از منافع راهبردی ایران هستند (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۹۲: ۷۵-۷۷). در بیانات بنیان‌گذار انقلاب نیز دیده می‌شود که بیان داشته‌اند: «ما باید از مستضعفان جهان پشتیبانی کنیم... زیرا اسلام... پشتیبان تمام مستضعفان جهان است» (صحیفه امام، ج ۴، ص ۳). این منافع در راستای ارتقای امنیت ملی، ایجاد بازدارندگی و توسعه جغرافیای سیاسی نیز هستند که به‌نوعی بخشی از منافع ملی ایران هستند. محور مقاومت در واقع چکیده این منافع ایران است. حتی این موضوع در بیانیه گام دوم

انقلاب به عنوان راهبردی همیشگی از سوی رهبری انقلاب مورد تأکید قرار گرفت و بیان داشته‌اند که «این جوانمردی و مروت انقلابی، این صداقت و صراحت و اقتدار، این دامنهی عمل جهانی و منطقه‌ای در کنار مظلومان جهان، مایه‌ی سربلندی ایران و ایرانی است، و همواره چنین باید باشد» (بیانات رهبری در گام دوم انقلاب، ۱۳۹۷: ۷).

با وجود رویکرد ایدئولوژیک منافع راهبردی، منافع ملی ما نیز صبغه واقع‌گرایانه و مصلحت‌اندیشانه دارد. منافع ملی کشورها غالباً ارزش‌های مشترکی هستند که هر دولتی برای حفظ و کسب آن‌ها در تلاش است. منافع ملی ممکن است به مثابه هدف‌های اولی و همیشگی کشور تعریف شوند و این هدف‌های همیشگی ارزش‌های چهارگانه‌ی امنیت وجودی (اصل بقا)، امنیت رفاهی (منافع عمومی)، حفظ و ازدیاد قدرت کشور در ارتباط با کشورهای دیگر و پرستیژ می‌باشند. هیچ کشوری به‌ویژه دولت‌هایی که به دنبال کسب موقعیت هژمونی چه در عرصه منطقه‌ای و چه جهانی هستند، یافت نمی‌شود که به دنبال این منافع نباشد (سیف‌زاده، ۱۳۸۹: ۱۷۱-۱۷۲). از دست دادن این منافع به معنای انزوا و انطباق مرزهای جغرافیای سیاسی با مرزهای جغرافیای طبیعی یک کشور است که نتیجه اصلی آن شروع تنش‌های داخلی و خارجی و ورود به عصر فترت است. به‌ویژه در ارتباط با جمهوری اسلامی بنا به فرموده بنیانگذار آن، حفظ نظام واجب و اجبات است و در یک کلام از زبان مورگنتا، منافع ملی تلاش برای کسب و بسط قدرت است. حصول به منافع راهبردی و منافع ملی مستلزم ابزارهایی مانند دیپلماسی، ایجاد بازدارندگی تسلیحاتی، داشتن متحدان منطقه‌ای و جهانی است. این همه نیازمند این است که کشوری به آن میزان از قدرت در منطقه و جهان رسیده باشد که سایر دولت‌ها حاضر و مایل به پذیرش و ارتباط با آن دولت شوند (بوزان و لاوسون، ۱۴۰۳: ۱۴۴-۱۴۵). این مؤلفه‌ها نخست در ارتباط با همسایگان اهمیت دارد. شروع سیاست خارجی ایران مانند هر کشوری از همسایگان است. بنابراین منافع ایران ابتدا در ارتباط با همسایگان سپس منطقه و در آخر در عرصه جهانی مطرح است. وجود متحدان منطقه‌ای کارکرد بازدارنده در مقابل نیروی متجاوز را دارد. به‌ویژه زمانی که این متحدان پیرامون دشمن را در محاصره دارند.

اگرچه در شرایط پس از طوفان الاقصی محور مقاومت به شدت درگیر با رژیم اشغالگر قدس است، حتی منافع ملی اهمیت بیشتری از منافع راهبردی پیدا کرده است.

۳-۱. ژئوپلیتیک غرب آسیا و الزامات ایران برای تأمین امنیت ملی

داعیه‌های هژمونیک در غرب آسیا سبب شده است چرخه‌ای از رقابت-خصومت پرنوسان بین کشورهای منطقه شکل بگیرد. بررسی تاریخ حداقل چهار دهه اخیر غرب آسیا حاکی از آن است که در این منطقه همواره چرخه رقابت-همکاری شکل نگرفته است و عمده پیمان‌های امنیتی و ساختارهای همکاری علیه تهدیدات درون منطقه‌ای به‌ویژه همسایگان شکل گرفته است. وقوع انقلاب اسلامی در ایران؛ وقوع سه جنگ بین دولتی طی ۲۰ سال؛ شکاف‌های قومی و مذهبی

همراه با تمایلات استقلال طلبانه، تحرکات گروه‌های تروریستی حتی برای تشکیل یک دولت و مهم‌تر از همه اشغال‌گری صهیونیست‌ها در فلسطین و تلاش برای کسب هژمونی سبب شده است چشم‌انداز واقع‌گرایانه مهم‌ترین پنجره تحلیل دولت‌های منطقه به‌ویژه ایران در تأمین امنیت ملی باشد (سلطانی، کاظمی، ۱۳۹۹: ۴۵-۴۷). با این حال عمده مؤلفه‌های تهدیدزایی که ایران باید در منطقه برای تأمین امنیت خود مد نظر داشته باشد به شرح ذیل است.

۳-۱-۱. میلیتاریزه شدن فزاینده منطقه

تا اکتبر ۲۰۲۴ ایالات متحده آمریکا حدود ۴۰,۰۰۰ نفر نیروی نظامی در این منطقه داشته است که بیش از نود درصد این نیروها در کشورهای عرب حاشیه خلیج فارس مستقر هستند. در کنار این حضور نظامی، رقابت برای فروش حداکثری تسلیحات بین تولیدکنندگان بزرگ تسلیحات در جهان نیز رو به افزایش است (مرو^۱، ۲۰۲۴). همین رویه سبب شده است قدرت‌های جهانی فجایع حقوق بشری و نسل‌کشی در این منطقه را نادیده بگیرند. نزدیک به ۶۵ درصد بازار تسلیحات این منطقه در تصرف آمریکا است. عربستان به‌تنهایی بیش از پنج برابر مجموع خریدهای تسلیحاتی کشورهای عرب حاشیه خلیج فارس، تنها در یک قرارداد تسلیحاتی سال ۲۰۱۷، از آمریکا به مبلغ ۱۱۰ میلیارد دلار سلاح خریده است (پوری-میرزا^۲، ۲۰۲۴: ۱۴). جدول زیر آمار مجموع خریدهای تسلیحاتی کشورهای عرب حاشیه خلیج فارس از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۲۳ را نشان داده است.

جدول ۱ آمار خریدهای تسلیحاتی کشورهای عربی خلیج فارس

۱	عربستان	۱۳۹,۲۹۸,۰۰۰,۰۰۰
۲	امارات متحده عربی	۸,۲۰۷,۰۰۰,۰۰۰
۳	قطر	۳,۱۸۶,۰۰۰,۰۰۰
۴	بحرین	۱۰,۱۴۹,۰۰۰,۰۰۰
۵	کویت	۱,۴۶۰,۰۰۰,۰۰۰
۶	عراق	۴,۴۰۷,۰۰۰,۰۰۰
۷	عمان	۸۳۰,۰۰۰,۰۰۰

منبع: وبگاه آمار^۳، ۲۰۲۳

در بازه زمانی فوق، تنها آمریکا بیش از ۱۶۸ میلیارد دلار فروش سلاح به این کشورها داشته است که بیش از ۷۱ درصد آن به عربستان صادر شده است. در همین برهه، ایالات متحده بیش از ۴ میلیارد دلار تسلیحات به رژیم صهیونیستی فروخته است (اودل^۴، ۲۰۲۴). روند میلیتاریزه شدن در حوزه افزایش بودجه‌های نظامی برخی از این کشورها در مقایسه با ایران محسوس است.

1. Merrow

2. Puri-Mirza

3. statista

4. Odell

جدول ۲ بودجه های نظامی برخی از کشورها

عربستان	۵۶,۷۲۵,۰۰۰,۰۰۰
رژیم صهیونیستی	۲۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰
امارات متحده عربی	۱۴,۳۷۵,۰۰۰,۰۰۰
ایران	۶,۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰

منبع: وبگاه قدرت آتش جهانی^۱، ۲۰۲۴

در کنار این آمارها، وجود بیش از ۲۰۰ کلاhek هسته‌ای در زرادخانه صهیونیست‌ها و تلاش‌های امارات و عربستان برای تجهیز خود به این تسلیحات به‌ویژه از طریق توسعه همکاری‌های هسته‌ای خود با پاکستان، مشکل امنیت را بیش‌ازپیش برجسته می‌کند.

۳-۱-۲. ساختارهای دولتی شکست‌خورده و توسعه تروریسم

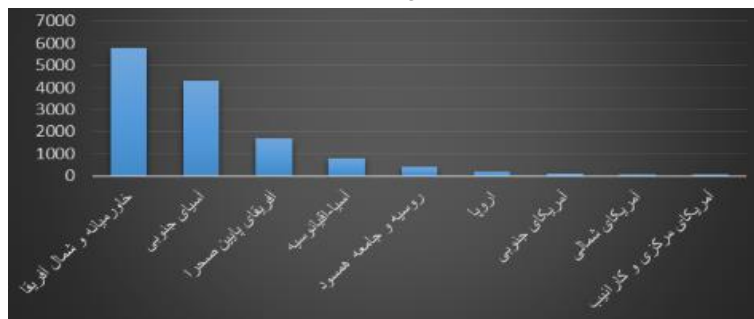
یکی از ویژگی‌های بارز دولت در غرب آسیا، نبود روندهای دموکراتیک در منطقه است. به‌گونه‌ای که کشورهای منطقه درگیر مسائل ناشی از دولت-ملت‌سازی هستند. شکنندگی دولت، ویژگی اصلی همه کشورهای غرب آسیا و محیط پیرامونی ایران است. دولت‌های شکننده منطقه ویژگی‌های مشترکی از قبیل افزایش در سطح خشونت‌های سیاسی و جنایی؛ فقدان کنترل بر مرزها؛ تنش‌های قومی، زبانی، مذهبی و فرهنگی؛ اقتصاد ضعیف و فرصت‌های آموزشی محدود دارند. آمار وقوع اقدامات تروریستی در این کشورها بسیار بالا است. به‌گونه‌ای که هشت کشوری که در ۲۰۲۲ بالاترین میزان اقدامات تروریستی در جهان را داشتند، اغلب ویژگی‌های مزبور را دارند. این کشورها عبارت‌اند از پاکستان؛ عراق؛ افغانستان؛ سوریه؛ یمن؛ لیبی، سومالی و نیجریه (گزارش وزارت خارجه آمریکا^۲، ۲۰۲۳: ۴).

در واقع آنچه برای دولت‌های غرب آسیا اهمیت حیاتی دارد، حفظ بقا است. تعارضات و اختلافات بین این کشورها همواره بستر ساز بحران بوده است. بنابراین این دولت‌ها بزرگ‌ترین تهدید منطقه‌ای برای ایران هستند و همین تهدید، سبب تشدید تهدید دولت‌های فرمانطقه‌ای علیه ایران می‌شود. اشتراکات ایران با کشورهای منطقه بی‌تردید امنیت ایران را با چالش جدی مواجه کرده است. این دولت‌ها نسبت به مطالبات سیاسی، اقتدار نهادی و قدرت سازماندهی شده برای حفاظت از حقوق بشر یا تأمین رفاه اجتماعی یا اقتصادی اغلب ناکارآمد هستند. مزایای واقعی‌ای که از نظر تاریخی مسئولیت‌های غیرقابل انکار یک دولت مستقل را توجیه می‌کند، در دولت‌های این منطقه به طریقه نخبگان نسبتاً کوچکی محدود شده و به‌کل شهروندان این دولت‌ها نرسیده است. این دولت‌ها صرفاً در عرصه بین‌المللی مورد شناسایی قرار گرفته‌اند، اما از یک دولت کامل به دور هستند (فاسیت^۳، ۲۰۱۷: ۷). از این‌رو اغلب غرب آسیا با پدیده شبه دولت مواجه است.

1. Global Fire Power
2. Us Department Of State
3. Fawcett

این شکنندگی دولت بسترساز مداخله قدرت‌های فرامنطقه‌ای و تروریسم بوده است. غرب آسیا پس از جنگ جهانی دوم شاهد بزرگ‌ترین منازعات نظامی بوده است. جنگ اول خلیج فارس در ۱۹۹۱ بنا به گفته دانشنامه جنگ و صلح بزرگ‌ترین نبرد قرن بیستم پس از جنگ جهانی دوم از لحاظ تعداد تجهیزات و متحدان بود. سال ۲۰۰۳ نیز غرب آسیا شاهد مداخله نظامی از سوی قدرت‌های غربی بود و این بار نیز عراق آماج این حملات بود. رژیم اشغالگر قدس بیش از هر بازیگری به همسایگان سرزمین‌های اشغالی تجاوز نظامی داشته است (هاینه بوچ^۱، ۲۰۱۰: ۳). سه جنگ با حزب‌الله و بیش از پنج جنگ با حماس ره‌آورد حضور این رژیم بوده است. بر اساس شاخص جهانی تروریسم در ۲۰۲۴، برخی کشورهای غرب آسیا بالاترین نمره اقدامات تروریستی در جهان را دارند. سوریه، عراق، یمن و افغانستان جایگاه اول تا چهارم را دارند. بیش از ۲۰ گروه تروریستی در این منطقه فعالیت دارند و بزرگ‌ترین گروه‌های تروریستی جهان از جمله القاعده و داعش در این ناحیه شکل گرفته است.

نمودار ۱ حوادث تروریستی به تفکیک مناطق جهان/ ۲۰۲۴

منبع: شاخص جهانی تروریسم، ۲۰۲۴

اغلب کشورهای این منطقه نیز از جمله حامیان این گروه‌ها در منطقه هستند. وزارت خارجه آمریکا در ۲۰۱۶ گزارشی منتشر کرد که در آن قید شده کمک‌های ویژه کشورهای عربی حوزه خلیج فارس منبع اصلی تأمین مالی گروه‌های تروریستی در اغلب کشورهای غرب آسیا به شمار می‌رود و اسناد موجود اثبات می‌کند «حمایت شرعی» از جنبش‌های جهادی به ۷ شکل انجام می‌شود که مهم‌ترین نوع آن «حمایت مالی» از طریق جمع‌آوری صدقه و کمک‌های خیریه و زکات است و این کار پس از تحریک عواطف و احساسات مسلمانان صورت می‌گیرد (اندرو^۲، ۲۰۱۷: ۵).

1. Hinnebusch

2. Andrew

۳-۱-۳. عادی سازی رژیم اشغالگر قدس-اعراب

طرح معامله قرن و پیمان‌های ابراهیم که بین بحرین و امارات با این رژیم در آمریکا در ۲۰۲۰ امضا شد، حضور رژیم اشغالگر قدس را در مناطق پیرامونی ایران تشدید کرد. بر اساس توافقات در نتیجه این عادی سازی، ورود سرمایه‌های عربی در کنار شرکت‌های آمریکایی به رژیم اشغالگر قدس، امنیت رژیم اشغالگر قدس را برای اعراب مهم می‌کرد. این اقدام در تضاد با سیاست منزوی کردن رژیم اشغالگر قدس توسط ایران است. سیاست‌گذاران دوره اوباما به‌ویژه دیوید پترائوس و قبل‌تر از او، برژینسکی معتقد بودند با حل مسئله فلسطین، اعراب را می‌توان متحد رژیم اشغالگر قدس کرد. در راهبرد «صلح در خارج، صلح در درون»، پس از عادی سازی روابط رژیم صهیونیستی با کشورهای عرب، توافق قرن رخ می‌دهد. پس از این عادی سازی، هر نوع مخالفتی با آن از سوی حامیان آرمان فلسطین یک دهن‌کجی به صلح در منطقه و بی‌دلیل ارزیابی می‌کنند (لیسنر^۱، زنکو^۲، ۲۰۱۷). رقابت‌های منطقه‌ای و کاهش تدریجی حضور فیزیکی ایالات متحده در غرب آسیا در گرایش به این عادی سازی مؤثر هستند. البته این رقابت صرفاً به رقابت اعراب خلیج فارس با ایران محدود نمی‌شود. بلکه رقابت‌های درون عربی نیز که مرتبط با جامعه داخلی برخی کشورهای عرب منطقه است، در تسریع روند عادی سازی مهم بوده است. جستجوی یک شریک منطقه‌ای که دیگران را علیه خود بسیج نکند، برای حفظ موازنه در برابر رقبا یک ضرورت برای اعراب بوده است (فیشر^۳، ۲۰۱۷). در نتیجه چنین شریکی قطعاً نمی‌تواند ایران باشد. صهیونیست‌ها بهترین گزینه می‌باشند. عادی سازی روابط با صهیونیست‌ها، ضمن حفظ موازنه درون عربی، در برابر قدرت منطقه‌ای ایران نیز یک توازن، حتی ناپایدار، ایجاد می‌کند. این مسئله در ترتیبات امنیت منطقه‌ای مشخص است. اگرچه در تنش قطر با امارات و عربستان در دوره اول ریاست جمهوری ترامپ، دولت قطر حمایت ایران و ترکیه را به دست آورد.

۳-۱-۴. ایجاد و تحکیم اتحادها علیه درون منطقه

برخلاف منطق نهادگرایی که در اغلب مناطق علیه تهدیدات خارج از مناطق یا افزایش امنیت در منطق شکل می‌گیرند، ترتیبات نهادی غرب آسیا حول مسئله امنیت و امنیت‌زایی مسائل بوده است و نکته مهم‌تر اینکه این ترتیبات علیه دولت‌های درون منطقه شکل گرفته است. این رویه ظرفیت تنش‌های درون منطقه‌ای را به شدت افزایش داده است. شورای همکاری خلیج فارس نخستین نوع این نهادها بود. تا پیش از تحولات عربی ۲۰۱۰ همکاری‌های نظامی اعضای شورا بر روی ایجاد موازنه قدرت نظامی بین اعضای شورا در یک طرف و ایران و عراق در طرف دیگر بود. با حذف صدام در عراق، اعضای این شورا، همکاری‌های امنیتی و نظامی خود را معطوف به

1. Lissner

2. Zenko

3. Fisher

برجسته‌سازی ایران به‌عنوان یک تهدید کردند و مسئله جزایر سه‌گانه، هسته‌ای و توانمندی موشکی این کشور انگیزه‌هایی برای تقویت این اتحاد نظامی شد. تلاش برای تشکیل ناتوی عربی به‌ویژه پس از سفر ترامپ به عربستان در ۲۰۱۷ با تمرکز بر تهدید ایران، طرح ناتو + خاورمیانه موسوم به ناتومی و ائتلاف فرمانطقه‌ای علیه اسد در سوریه و حوثی‌ها در یمن دیگر ترتیبات منطقه‌ای ضدایرانی است. متئو دیمائو^۱ از موسسه مفتاح در ارتباط با میزان عمل ناتوی عربی معتقد است، برای ترامپ این ناتو یک صدام حسین برای اجرای برنامه‌های آمریکا در غرب آسیا به‌ویژه علیه ایران است (دیمائو^۲، ۲۰۱۷).

این مؤلفه‌ها حاکی از آن است که نمی‌توان حداقل با وجود آن‌ها چشم‌انداز صلح و گرایش به چرخه رقابت-همکاری را نزدیک دید. سخن از صلح در منطقه‌ای که همچنان مؤلفه‌های ژئوپلیتیکی در سیاست خارجی دولت‌ها نقش دارند، به معنی از دست دادن امنیت است.

۴- اقدامات گروه‌های مقاومت در پسا طوفان الاقصی

وقوع طوفان الاقصی در ۲۰۲۳ بزرگ‌ترین ضربه محور مقاومت (انصارالله، حزب‌الله و گروه‌های مقاومت عراق) به رژیم صهیونیستی در طول حیات خود بوده است. این عملیات علی‌رغم اینکه جنگ فرسایشی را به‌دنبال خود داشت، مجموعه‌ای از تهدیدات بازدارنده را علیه این رژیم اعمال کرد و به نظر می‌رسد برای نخستین بار به‌واسطه شدت واکنش این رژیم بحث وحدت میادین و همکاری راهبردی این گروه‌ها و در مرحله بالاتر بحث ادغام این گروه‌ها و افزایش پرستیژ این گروه‌ها به‌عنوان فرصت مطرح شده است. ورود به انصارالله به این نبرد قابل توجه بود. در ۲۰۱۹، ایستگاه رادیویی حوثی سام FM اعلام کرد که حدود ۳۰۰,۰۰۰ دلار برای حمایت از حزب‌الله لبنان در برابر چالش‌های بودجه ناشی از مبارزات «فشار حداکثری» ایالات متحده علیه حزب‌الله جمع کرده است. انصارالله در ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ اعلام کرد در حال تلاش برای آزادی اسرای حماس در عربستان در برابر آزادی مزدوران سعودی در جنگ یمن است (ویلیامز^۳، ۲۰۲۱: ۱۷). با این حال ۷ اکتبر بستری برای نقش‌آفرینی انصارالله در مبارزه با رژیم صهیونیستی را فراهم کرد.

قرارگیری حزب‌الله در شمال و حماس در جنوب موقعیت تجاری رژیم صهیونیستی را بیش‌ازپیش وابسته به دریای مدیترانه کرده است. از آغاز عملیات انصارالله در دریای سرخ تا دسامبر ۲۰۲۳، فعالیت بندر ایلات ۸۵ درصد کاهش یافته بود. درآمد این بندر در نیمه اول سال ۲۰۲۴ بیش از ۵۰ درصد کاهش یافت و به بیش از ۱۰۰ میلیون دلار ضرر رسید. این فشارهای اقتصادی منجر به اخراج قابل توجهی شده و نیروی کار را تا ۴۰ درصد کاهش داد. نیمی از ۱۲۰ کارمند در بندر ایلات در معرض خطر از دست دادن شغل خود قرار گرفتند. در سال ۲۰۲۳،

1. Matthew DeMaio

2. DeMaio

3. Williams

۱۴۹۰۰۰ وسیله نقلیه از شرق وارد «ایلات» شد، درحالی‌که از ابتدای سال ۲۰۲۴ تاکنون هیچ خودرویی وجود نداشته است (سرویس جهانی ابنا^۱، ۲۰۲۴). افزایش هزینه‌های نظامی پیامد دیگر اقدامات انصارالله است. ناوگان آیزنهاور که تا اکتبر ۲۰۲۳ مسئول مقابله با پهپادها و عملیات موشکی انصارالله در دریای سرخ بود، ۱۵۵ موشک سری استاندارد و ۱۳۵ موشک کروز تاماهاوک (هرکدام به ارزش تقریبی ۲ میلیون دلار) را شلیک کرد که در مجموع بیش از نیم میلیارد دلار هزینه شده است. بر اساس برآوردهای موجود، حملات آمریکا علیه انصارالله هر ماه حدود ۵۰۰ میلیون دلار هزینه دارد. این اقدامات وجهه آمریکا در منطقه و جهان را خدشه‌دار کرده است و متحدان منطقه‌ای را نسبت به توان آمریکا در پیمان‌های امنیتی با تردید مواجه کرده است (نادا^۲، ۲۰۲۴).

ورود به عرصه تقابل نظامی علیه صهیونیست‌ها از سوی نیروهای مقاومت عراق پس از طوفان الاقصی بعد دیگر وحدت میداین بود. شهید سید حسن نصرالله در سخنرانی خود (پس از حوادث ۷ اکتبر) در کنار حوثی‌ها از گروه‌های فوق تمجید نمود. با روی کار آمدن دولت سودانی در اکتبر ۲۰۲۲، حملات مقاومت عراق علیه حضور نیروهای ائتلاف متوقف گردید، اما با آغاز درگیری در غزه مجدداً از سر گرفته شد. از آن زمان تاکنون، این نیروها حملاتی را علیه پایگاه هوایی عین‌الاسد در استان انبار، پایگاه نیروهای ائتلاف در نزدیکی فرودگاه بین‌المللی اربیل و اخیراً علیه سفارت ایالات متحده در بغداد انجام داده‌اند (السلحی^۳، ۲۰۲۴).

حمایت مستقیم شبه‌نظامیان شیعه از حماس نشان‌دهنده همگرایی قابل توجهی بین جناح‌های سنتی شیعه و سنی اسلام‌گرا است. ارتباط با حماس به‌طور غیرمستقیم از طریق حزب‌الله لبنان و با توجه به اینکه شبه‌نظامیان عراقی از نظر تاریخی بیشتر با جهاد اسلامی، رقیب حماس، عمل می‌کردند، اتفاقی نو است. بیشترین تمرکز گروه‌های مقاومت عراق بر بندر ایلات این رژیم از طریق ارسال پهپادهای انتحاری و موشک‌های بالستیک بوده است. بنا به گفته مقامات صهیونیست در یکی از حملات نیروهای عراقی به جولان اشغالی دو درجه‌دار صهیونیست کشته و ۲۴ سرباز زخمی شدند. از اکتبر ۲۰۲۳ تاکنون نیروهای مقاومت عراق بیش از ۱۶۰ عملیات نظامی علیه سرزمین‌های اشغالی انجام داده‌اند که صهیونیست‌ها بر آن‌ها سرپوش گذاشته‌اند. حیف، دره اردن، بلندی‌های جولان اشغالی، مرکز سرزمین‌های اشغالی و ایلات ازجمله نواحی مورد حمله از سوی گروه‌های عراقی بوده است (لوئیزارد^۴، ۲۰۲۳).

حزب‌الله لبنان نخستین گروه مقاومتی بود که وارد درگیری نظامی با صهیونیست‌ها پس از طوفان الاقصی شد. از اکتبر ۲۰۲۳ تا سپتامبر ۲۰۲۴ حدود ده هزار حمله نظامی بین رژیم

1. Abna world service

2. Nada

3. al-Salhy

4. Luizard

صهیونیستی و حزب الله به وقوع پیوسته است. رژیم صهیونیستی تقریباً چهار برابر گروه لبنانی به حزب الله حمله کرده است و بیش از ۸۳۰۰ حمله را در امتداد مرز ۱۲۰ کیلومتری (۷۵ مایلی) انجام داده است. علاوه بر حزب الله که بیشتر بار حملات را متحمل شد، سایر طرف‌های درگیر در حملات علیه رژیم صهیونیستی عبارت‌اند از نیروهای الفجر لبنان و جنبش امل و همچنین گردان‌های قسام حماس و گردان‌های قدس جهاد اسلامی فلسطین که هر دو شاخه مسلح فلسطینی هستند و در لبنان حضور دارند (حسین^۱، ۲۰۲۴).

مهم‌ترین اقدام حزب الله مشغول داشتن بخشی از ادوات رژیم صهیونیستی در مرزهای شمالی خود، موشک‌باران شهرک‌های صهیونیستی مجاور لبنان و آواره کردن بیش از ۷۰ هزار شهرک‌نشین است که فشار بر دولت نتانیا‌هو را به شدت افزایش داده است (یورونیوز^۲، ۲۰۲۴). از آغاز ۷ اکتبر ۲۰۲۳ بیش از ۱۳۹۳۱ هشدار راکتی در فلسطین اشغالی به سبب اقدامات حزب الله صادر شده است که به طور متوسط روزانه ۴۷ راکت به سمت اراضی اشغالی شلیک شده است. این اقدامات حزب الله سبب شده است که پایایی حماس در نوار غزه در برابر این رژیم بیشتر شود. منطقه صنعتی جنوبی اشکلون با ۲۲۰ هشدار، کریات شمونا با ۲۰۶ هشدار و سدیروت با ۲۰۵ هشدار بالاترین نرخ خطر را داشته‌اند (مک‌فال^۳، ۲۰۲۴).

۵- پیامدهای تضعیف احتمالی محور مقاومت در پسا طوفان الاقصی بر امنیت ایران

در واقع روند تحولات پس از آتش‌بس حماس-رژیم صهیونیستی می‌تواند بسیاری از این پیامدها را مشخص کند. به نظر می‌رسد با روی کار آمدن ترامپ و موضع وی نسبت به غزه و تلاش عربستان برای توسعه روابط با آمریکای ترامپ و نزدیکی روسیه-آمریکا و واگرایی آمریکا از ایفای نقش مؤثرتر در جنگ اوکراین-روسیه به نفع کیف، حاکی از آن است که فشارهای بیشتری بر کشورهای حوزه مقاومت در آینده وجود خواهد داشت. با این حال هرچند این تضعیف در محیط واقعی رخ نداده است، اما در صورت وقوع آن، پیامدهای زیر برای ایران برجسته خواهد بود.

۵-۱. تهدیدات سیاسی

تضعیف احتمالی محور مقاومت منجر به تضعیف جایگاه سیاسی ایران در منطقه می‌شود که منتهی به اتخاذ سیاست‌های تجدیدنظرطلبانه کشورهای عربی علیه ایران و گرایش به همگرایی بیشتر این کشورها با رژیم صهیونیستی است. سلسله اقدامات اطلاعاتی این رژیم سبب شد فرماندهان ارشد مقاومت در لبنان، فلسطین و سوریه ترور شوند و رژیم اشغالگر قدس به نوعی

1. Hussein
2. Euro news
3. Mcfall

افسانه شکست‌ناپذیری خود را در چشم اعراب تقویت کرد. دولت لبنان پس از تجاوز رژیم اشغالگر قدس به جنوب و ترور فرماندهان حزب‌الله اعلام کرده است حاضر به اجرای قطعنامه ۱۷۰۱ شورای امنیت سازمان ملل است مبنی بر اینکه حزب‌الله باید به ساحل شمالی رودخانه لیتانی عقب‌نشینی کند تا راه را برای استقرار ارتش ملی لبنان و نیروهای حافظ صلح هموار سازد. نجیب میقاتی نخست‌وزیر لبنان حتی به‌نوعی نسبت به نفوذ ایران در کشورش معترض شد. در صورت وقوع این شکست ایران عمق استراتژیک خود را نیز از دست می‌دهد (مرکز تحقیقات و مطالعات سیاسی^۱، ۲۰۲۴: ۱۲). اگرچه این قطعنامه مربوط به سال ۲۰۰۶ است که حزب‌الله و دولت لبنان آن را پذیرفته بودند. مبنای قرار دادن مجدد آن برای آتش‌بس اخیر به معنای موفقیت صهیونیست‌ها و تحول در جبهه شمال فلسطین اشغالی به سود این رژیم نیست.

همسو با برجسته‌سازی تهدید ایران، در صورت تضعیف محور مقاومت عادی‌سازی روابط این رژیم با کشورهای عرب محافظه‌کار احتمالاً بیش‌ازپیش شدت می‌گیرد. با توجه به اینکه ترامپ پیروز انتخابات ۲۰۲۴ آمریکا عامل توافق قرن و عادی‌سازی بود، احتمال عادی‌سازی روابط عربستان با این رژیم وجود دارد و سایر کشورهای محافظه‌کار عربی نیز به این روند خواهند پیوست. البته اگر صهیونیست‌ها به اشغال کامل جنوب سوریه (درعا و سویدا) مبادرت کنند و با توجه به شعار از نیل تا فرات صهیونیست‌ها و حمایت از استقلال کردها در ۲۰۱۷، ممکن است این عادی‌سازی به هدف مطلوب خود نرسد. پیامدهای احتمالی این روند افزایش اتحاد اعراب با رژیم اشغالگر قدس، انزوای منطقه‌ای ایران و احیای سیاست فشار حداکثری علیه ایران برای خروج از سیاست نه جنگ نه مذاکره است (هاردینگ^۲، ۲۰۲۴: ۳). همسویی این دو روند ممکن است منجر به افزایش ناراضی‌های داخلی و فشار بر دولت ایران شود. به نظر می‌رسد یک‌بار دیگر تلاش‌های دیپلماتیک ایران و میانجی‌گری چینی‌ها برای احیای روابط تهران با عربستان تحت تأثیر تضعیف احتمالی محور مقاومت و افزایش نفوذ رژیم اشغالگر قدس در منطقه قرار خواهد گرفت.

۵-۲. تهدیدات نظامی

اگرچه کمک‌های مالی و نظامی ایران به محور مقاومت سبب می‌شود این نیروها بخشی از راهبرد نظامی ایران در تقابل با رژیم اشغالگر قدس را بر دوش داشته باشند، تضعیف آن‌ها به افزایش تهدیدات نظامی علیه ایران منجر می‌شود. اقدامات رژیم اشغالگر قدس در حمله به کنسولگری ایران در سوریه و ترور هنیه در تهران سبب شد ایران در قالب عملیات وعده صادق ۱ و ۲ به مناطق اشغالی حمله کند و به دنبال آن نیز رژیم اشغالگر قدس برای نخستین‌بار حریم هوایی ایران را نقض و برخی مراکز نظامی ایران را مورد هدف قرار دهد. تا قبل از ۲۰۲۴ عمده

1. Arab Center for Research and Policy Studies

2. Harding

تحولات نظامی این رژیم علیه ایران به ترور نخبگان هسته‌ای در داخل و مستشاران نظامی ایران در سوریه و لبنان محدود می‌شد. این تحولات حاکی از آن است که احتمال آسیب‌پذیر بازدارندگی نظامی ایران وجود دارد.

تهدید دیگر، افزایش روند میلیتاریزه شدن منطقه است. طرح تغییر دکترین هسته‌ای و افزایش برد موشک‌ها از سوی برخی مسئولین ایرانی از جمله کمال خرازی در کنار آشکار شدن بیشتر توانمندی‌های هوایی صهیونیست‌ها، سبب می‌شود همچنان رویکرد واقع‌گرایانه بر منطقه حکم باشد و به تدریج سایر کشورهای عربی به دنبال افزایش توانمندی‌های نظامی خود باشند. اکنون طرح همکاری‌های هسته‌ای عربستان-پاکستان به شدت برجسته شده است و حتی احتمال استقرار بخشی از تسلیحات اتمی پاکستان در عربستان وجود دارد. ترکی الفیصل، رئیس اطلاعات عربستان در ۲۰۱۱ بیان داشت کشورش ممکن است بمب اتمی تولید کند اگر سرزمین خود را بین زرادخانه‌های اتمی ایران و رژیم اشغالگر قدس ببیند (نیویورک تایمز^۱، ۲۰۱۱). حال این احتمال بیش‌ازپیش با شروع دور جدید میلیتاریزه شدن منطقه برجسته شده است. سرجمع تمام این تهدیدات نظامی به این معنی است که ایران در شرایط تضعیف محور مقاومت باید بیش از گذشته هزینه‌های نظامی خود را افزایش دهد و به دنبال اتحادهای نظامی فرامنطقه‌ای با چین و روسیه باشد که به نوعی وابستگی است.

۵-۳. تهدیدات فرهنگی و اجتماعی

یکی از جذابیت‌های ایران برای رژیم صهیونیستی تمرکز بر شکاف‌های قومی-مذهبی جامعه ایران بوده است. در صورت تضعیف نقش محور مقاومت در تحولات منطقه، این رژیم بیش از گذشته آزادی عمل در بهره‌گیری از نارضایتی‌های قومی و مذهبی در ایران به دست خواهد آورد. تبدیل رژیم اشغالگر قدس به بازیگری عادی در منطقه آن را از تهدیدی مشترک و همگراکننده در داخل جامعه ایران تبدیل به عنصری واگراکننده می‌کند. در سال ۲۰۱۰ اسناد ویکی‌لیکس نشان داد موساد درصدد استفاده از کردها و اقلیت‌های قومی برای سرنگونی حکومت در ایران است. هدف موساد ایجاد ایرانی ناامن و تجزیه شده است که در آن همانند وضعیت عراق کردها خودمختاری داشته باشند (عابد^۲، ۲۰۱۷). در ۲۰۱۵ رهبران بلوچستان پاکستان بیانیه نتانیاهاو در حمایت از کردستان مستقل را گامی مثبت اعلام کردند. هرییار ماری^۳ فرمانده ارتش آزادیبخش بلوچستان در دفاع از حمایت‌های رژیم اشغالگر قدس از استقلال کردستان بیان داشت که همانطور که کردستانی مستقل ضامن صلح و ثبات در خاورمیانه است، کشور بلوچستان مستقل نیز ضامن صلح در خلیج فارس، خاورمیانه و آسیای مرکزی است و بلوچستان مستقل روابط دیپلماتیک

1. The New York Times

2. Abed

3. Hyrbair Marri

عمیقی با رژیم اشغالگر قدس در آینده خواهد داشت (موستیکخان^۱، ۲۰۱۵). نشریه آمریکایی «سیاست خارجه» عنوان کرد که در سال‌های ۲۰۰۷ تا ۲۰۰۸ ده‌ها نفر از تروریست‌های عضو گروه «جندالله» توسط موساد برای ناامنی در ایران تربیت شده‌اند. گروه جیش‌العدل تحت حمایت رژیم صهیونیستی اقدامات تروریستی متعددی را ضد شهروندان ایران صورت داده است (خبرگزاری تسنیم، ۱۳۹۶). بنابراین احتمال افزایش این اقدامات در شرایط جدید وجود دارد.

۴-۵. تهدیدات اقتصادی

پیامدهای اقتصادی تضعیف احتمالی محور مقاومت برای ایران می‌تواند زمینه انزوای ایران در بستر ژئواکونومیک (همکاری‌های اقتصادی) را فراهم کند. یک نمونه این طرح که احتمالاً در پساطوفان الاقصی برجسته خواهد شد، کریدور اقتصادی آیمک (کریدور هند - خاورمیانه - اروپا) است. تضعیف احتمالی محور مقاومت به معنای افزایش امنیت سرزمین‌های اشغالی و افزایش نقش این رژیم در تعاملات اقتصادی منطقه است. چه اینکه طرح معامله قرن نیز برنامه‌ای سیاسی - اقتصادی برای تقویت موقعیت رژیم اشغالگر قدس در منطقه بود. این طرح که در رقابت با ابتکار یک کمربند-یک جاده چین است، می‌تواند موقعیت چین را به عنوان شریک اقتصادی ایران در منطقه تضعیف کند (آلزگول^۲، ۲۰۲۳). چنانکه رهبر معظم انقلاب در خطبه عربی نماز جمعه نصر نسبت به طرح غربی - عبری تبدیل رژیم اشغالگر قدس به دروازه صادرات انرژی از منطقه به جهان غرب و واردات کالا و فناوری از غرب به منطقه یا پروژه کریدور آیمک هشدار داد و رفتار جنایتکارانه این رژیم را بیش از هر چیز ناظر به این پروژه دانستند (خبرگزاری تابناک، ۲۰ مهر ۱۴۰۳).

با توجه به مخالفت ترامپ با سواری مجانی به کشورهای اروپایی در قالب ناتو، احتمال می‌رود حمایت‌ها از ناتو و اتحادیه اروپا در جنگ روسیه - اوکراین کاسته شود. روندی که به سود روسیه خواهد بود و مسکو در قبال این امتیاز حاضر به مشارکت راهبردی با ایران به‌ویژه در شرایط تحریمی نشود. در شرایطی که دولت پزشکیان در ایران به دنبال مذاکرات برای احیای برجام است و ترامپ در ایالات متحده قدرت را به دست گرفته است، به نظر می‌رسد موضوع پرونده هسته‌ای ایران و فشارهای اقتصادی متعاقب آن همچنان بحث مهم پساطوفان الاقصی باشد (سلطانی گیشینی، ارشدنی، ۱۴۰۳: ۱۱). تشدید تحریم‌ها به معنای کاهش ظرفیت‌های ایران برای کمک به نیروها مقاومت است. حزب‌الله لبنان و حماس در غزه به شدت نیازمند کمک‌های اقتصادی ایران در شرایط پساطوفان الاقصی خواهند بود. فشارهای آمریکا بر دولت لبنان و سوریه مبنی بر کاهش نفوذ ایران در این کشورها در ازای دریافت کمک‌های اقتصادی می‌تواند موقعیت اقتصادی ایران در این کشورها را تضعیف کند.

1. Mustikhan

2. Alzghool

محور مقاومت صرفاً تأمین‌کننده امنیت نظامی یا سیاسی ایران در غرب آسیا نیست. کارکرد اصلی این محور بازدارندگی چندجانبه برای ایران است. جغرافیای طبیعی و سیاسی ایران با توجه به تحولات غرب آسیا از جمله موجودیت رژیم صهیونیستی و تداوم حضور آمریکا همچنان آسیب پذیر است. بازگشت ترامپ به قدرت در آمریکا در کنار تقویت حضور فعال نتانیاهو در عرصه سیاسی صهیونیست‌ها، احتمال تشدید فشارها علیه محور مقاومت و ایران را در پی دارد. بنابراین تضعیف احتمالی محور مقاومت به معنی افزایش تهدیدات علیه ایران است. آنچه برای ایران ضرورت دارد، کمک به بازسازی توان نیروهای مقاومت و ایجاد موازنه‌ای مدرن به‌ویژه در حوزه اطلاعاتی و سایبری علیه رژیم صهیونیستی است تا این رژیم نتواند از فرصت حضور ترامپ به اتحاد منطقه‌ای علیه ایران مبادرت ورزد.

نتیجه‌گیری

محور مقاومت با پشتوانه ملت‌های منطقه تنها بازوی نظامی-منطقه‌ای ایران است که می‌تواند هزینه موجودیت رژیم صهیونیستی را در چهار دهه اخیر و آینده افزایش دهد. حضور مقتدرانه گروه‌های مقاومت در برابر صهیونیست‌ها در چند دهه گذشته سبب شده است این رژیم همواره درگیر بن‌بست ژئوپلیتیکی ناشی از وجود این گروه‌ها باشد و به سبب چنین شرایطی سایر کشورهای منطقه تمایل چندانی به همکاری‌های رسمی به‌ویژه در حوزه ژئواکونومیک با این رژیم نداشته باشند. ایران ظرفیت اقتصادی و سیاسی لازم برای تقابل با این رژیم تاکنون نداشته است. حال با تضعیف احتمالی این محور، ایران درحالی‌که صرفاً بازوی نظامی-منطقه‌ای خود را در برابر صهیونیست‌ها از دست می‌دهد، در سایر حوزه‌های امنیتی به‌شدت مورد تهدید قرار می‌گیرد. به نظر می‌رسد ایران در پسا طوفان الاقصی ضمن آسیب‌پذیری در حوزه بازدارندگی با عریانی بیش‌ازپیش ایالات متحده و رژیم اشغالگر قدس در برابر خود مواجه خواهد شد. محور مقاومت همواره اهرم فشار ایران در تعاملات منطقه‌ای خود در برابر رژیم اشغالگر قدس و حتی رژیم‌های عربی حامی این رژیم بوده است و با تضعیف احتمالی آن، ایران شاهد سیاست‌های واقعی‌تر محور عربی-غربی-صهیونی و مواجهه مستقیم با آن‌ها خواهد بود. از سوی دیگر این تضعیف، تهدیدهای امنیتی ایران را چندبعدی و پیچیده‌تر می‌کند. فشار برای خروج ایران از دوگانه‌ی نه مذاکره نه جنگ همراه با فشار بر کشورهای دیگر به‌منظور کاهش سطح روابط با ایران، در شرایط تضعیف احتمالی محور مقاومت، سبب می‌شود شرایط منطقه‌ای و بین‌المللی برای اولین بار علیه ایران همسو شود و ایران از رقابت‌های منطقه‌ای به حاشیه رفته و سیاست انزوای ناخواسته یا تحمیلی را اتخاذ کند.

با تضعیف محور مقاومت، جناح‌های حامی غربی-صهیونیستی در منطقه حتی در کشورهای حوزه مقاومت صاحب نقش می‌شوند و نفوذ صهیونیست‌ها در کشورهای لبنان، سوریه، عراق و یمن نیز رشد خواهد کرد. این رویه سبب احیای نقش فرمانطقه‌ای ایالات متحده در معادلات

منطقه بیش از گذشته خواهد شد و در آینده مؤلفه‌های ژئوپلیتیکی در منطقه برای تداوم سیاست‌های آمریکا برجسته خواهند شد.

کتابنامه

- امام خمینی (ره). صحیفه امام، جلد چهارم، تهران: انتشارات امام خمینی (ره)
- بوزان، بری (۱۳۹۰). مردم، دولت‌ها و هراس، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی: تهران، مطالعات راهبردی.
- بوزان، بری، گئورگ لاوسون (۱۴۰۳). دگرگونی جهانی، تاریخ، مدرنیت و تکوین روابط بین‌الملل، ترجمه محمدجواد سلطانی گیشینی و محمدرضا چیت‌سازیان، تهران: ابرار معاصر
- بیلیس، جان (۱۳۸۶). جهانی شدن سیاست، جلد اول، تهران، ابرار معاصر.
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۷). گام دوم انقلاب خطاب به ملت ایران، تهران، انتشارات انقلاب اسلامی
- دهقانی فیروزآبادی، سید جلال (۱۳۹۲). سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، تهران: سمت.
- سلطانی، محمدجواد، اردشیر کاظمی (۱۳۹۹). معمای رقابت ایران و عربستان: راه‌های پیش رو، تهران: اندیشه‌سازان نور
- سیف‌زاده، سید حسین (۱۳۸۹). اصول روابط بین‌الملل (الف و ب)، تهران، نشر میزان
- شاپوری، مهدی (۱۴۰۱). محور مقاومت، جمهوری اسلامی و نظم منطقه‌ای، تهران: مطالعات راهبردی
- عبدالله خانی، علی (۱۳۸۹). نظریه‌های امنیت، جلد یک، تهران، ابرار معاصر.
- فوجی، مهدی و همکاران (۱۴۰۲). مقاومت پرمفعت، تهران: اندیشکده راهبردی سعدها
- مندل، رابرت (۱۳۷۹). چهره متغیر امنیت ملی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- نجفی، موسی (۱۳۹۳). نظریه تمدن جدید اسلامی، چاپ دوم، اصفهان، نشر آرما.
- هانتینگتن، ساموئل (۱۳۸۰). تمدن‌ها و بازسازی نظام جهانی، مینو احمد سرتیپ، تهران، کتاب‌سرا. مقاله:
- اسماعیل‌زاده، یاسر (۱۳۹۵). «داعش و امنیت ایران با تکیه بر مکتب کپنهاگ»، فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست، ۵(۱۸): ۱۴۱-۱۲۳.
- ابراهیمی، نبی‌الله (۱۳۹۳). «بررسی مقایسه‌ای مفهوم امنیت در مکاتب متأخر امنیتی»، فصلنامه مطالعات - راهبردی، ۱۷(۴): ۷-۳۰.
- طباطبایی، محمدجواد و سید محمد فتحی (۱۳۹۳). «تحول مفهوم امنیت در ناتو پس از جنگ سرد بر اساس مکتب کپنهاگ»، فصلنامه مطالعات راهبردی جهانی شدن، ۵(۱۴): ۴۲-۶
- جباری ثانی، عباسعلی، چگینی، عباس (۱۴۰۰). «تبیین جایگاه جبهه مقاومت اسلامی در امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران»، فصلنامه علمی مطالعات دفاع مقدس، ۷(۴): ۱۱۱-۱۳۲.

سلطانی گیشینی، محمدجواد، نیکنام ارشدنیا(۱۴۰۳). « جنگ ۲۰۲۲ اوکراین-روسیه؛ چرخش از ژئواکونومیک به ژئوپلیتیک در روابط ایران -اتحادیه اروپا»، پژوهش‌های روابط بین‌الملل، ۱۴(۳): ۷-۲۹

خبرگزاری تابناک (۱۴۰۳). «دلایل نگرانی آیت‌الله خامنه‌ای از ایجاد کریدور «آیمک»/کریدوری به ظاهر اقتصادی با کارکرد اطلاعاتی»، دسترسی به تارنما:

<https://www.tabnak.ir/fa/news/1264810/>

خبرگزاری تسنیم، اعتراف نشریه آمریکایی به حمایت رژیم اشغالگر قدس از گروه‌های تروریستی ضدایرانی در پاکستان، ۲۲ اردیبهشت ۱۳۹۶، لینک دسترسی:

<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1396/02/22/1404820>

References

- Abdollahkhani, Ali (2010). *Theories of Security, Volume One*. Tehran: Abrar Moaser(in Persian)
- Abed, Sarah (2017). "The Kurdish Connection: Israel, ISIS and U.S. Efforts to Destabilize Iran", <https://sarahabed.com/2017/07/14/the-kurdish-connection-israel-isis-and-u-s-efforts-to-destabilize-iran/comment-page-1/>
- Abna world service (2024). "Eilat" Port's collapse amid Red Sea insecurity, Gaza crisis: Analyzing Ansarullah's influence", <https://en.abna24.com/story/1471857>
- Al-Salhy, Suadad (2024). "Exclusive: Iraqi groups say Israel fabricated deadly Golan drone attack", <https://www.middleeasteye.net/news/exclusive-iraqi-groups-say-israel-fabricated-deadly-golan-drone-attack>
- Alzghool, Mohammad (2023). "Will IMEC Push Iran Toward a 'Coalition of Losers' in the Region?", <https://epc.ae/en/details/brief/will-imec-push-iran-toward-a-coalition-of-losers-in-the-region->
- Arab Center for Research and Policy Studies (2024). "Israel Hezbollah Ceasefire: drivers and Challenges", <https://www.dohainstitute.org/en/Lists/ACRPS-PDFDocumentLibrary/hezbollah-israel-ceasefire-drivers-and-challenges.pdf>
- Baylis, John (2007). *The Globalization of World Politics, Volume I*. Tehran: Abrar Moaser. (in Persian)
- Behnke, Andreas (2006). "No Way Out: Desecuritization, Emancipation and the Eternal Return of Political Trends", *Journal of International Relations and Development*, Vol. 9, No.1: 62-69
- Buzan, Barry & George Lawson (2024). *The Global Transformation: History, Modernity and the Making of International Relations*, translated by Mohammad-Javad Soltani Gishini and Mohammad-Reza Chitsazian. Tehran: Abrar Moaser. (in Persian)
- Buzan, Barry (2011). *People, States and Fear*, translated by Strategic Studies Research Institute. Tehran: Strategic Studies. (in Persian)
- Chena, S. (2008). "L' E Cope De Copenhaguen Relations Internationales", in *Revue Asylon*, No. 4. Pp 34-44

- Cingöz, Mourat, İzol, Ramazan (2024). "Iran's axis of resistance through the lens of ontological security", *Third World Quarterly*, Volume 45, Issue 13. Pp 19-34
- Cingöz, Murat, Ramazan İzol (2024). "Iran's axis of resistance through the lens of ontological security", *Third World Quarterly*, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01436597.2024.2398613?srsc=>
- Dehghani Firouzabadi, Seyyed Jalal (2013). *The Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran*. Tehran: SAMT Publications. (in Persian)
- DeMaio, Matthew (2017). "In Trump's Battle with Iran, 'Arab NATO' Would Be His Saddam Hussein", <https://muftah.org/trumps-battle-iran-arab-nato-saddam-hussein/#.Wr4khC5ubIU>
- Ebrahimi, Nabiollah (2014). "A Comparative Study of the Concept of Security in the Late Security Schools." *Strategic Studies Quarterly*, 17(4): 7–30. (in Persian)
- Esmailzadeh, Yaser (2016). "ISIS and Iran's Security with Emphasis on the Copenhagen School." *Quarterly Journal of Strategic Policy Research*, 5(18): 123–141. (in Persian)
- Euro news (2024). "Over 100 rockets fired into Israel from Lebanon, injuring four", <https://www.euronews.com/2024/09/22/hezbollah-targets-base-near-haifa-after-israeli-strike-in-beirut-killed-37-including-top-c>
- Fawcett, Louise (2017). "States and sovereignty in the Middle East: myths and realities" https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/publications/ia/INTA93_4_02_Fawcett.pdf
- Fisher, Max (2017). "How the Saudi-Qatar Rivalry, Now Combusting, Reshaped the Middle East", <https://www.nytimes.com/2017/06/13/world/middleeast/how-the-saudi-qatar-rivalry-now-combusting-reshaped-the-middle-east.html>
- Fouji, Mehdi, et al. (2023). *Profitable Resistance*. Tehran: Sa'daa Strategic Think Tank. (in Persian)
- global fire power (2024). "Ranking total annual defense spending budget capability by country, from highest to lowest", <https://www.globalfirepower.com/defense-spending-budget.php>
- Global terrorism index (2022). "countries most impacted by terrorism" , <https://www.visionofhumanity.org/maps/global-terrorism-index/#/>
- Harding, Emily (2024). "The Aftermath of October 7: Regional Conflict in the Middle East", <https://www.csis.org/analysis/aftermath-october-7-regional-conflict-middle-east>
- Hinnebusch, Raymond (2010). "The American Invasion of Iraq: Causes and Consequences", <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:TSdu3E3aLi8J:sam.gov.tr/wp-content/uploads/2012/01/Raymond-Hinnebusch.pdf+&cd=1&hl=en&ct=clnk&gl=ir>
- Huntington, Samuel (2001). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*, translated by Minoo Ahmad Sartip. Tehran: Ketabsara. (in Persian)

- Hussein, Mohammad (2024). "Mapping 10,000 cross-border attacks between Israel and Lebanon", <https://www.aljazeera.com/news/2024/9/25/mapping-10000-cross-border-attacks-between-israel-and-lebanon>
- Imam Khomeini. *Sahifeh-ye Imam (Collected Works of Imam Khomeini), Volume 4*. Tehran: Imam Khomeini Publications. (in Persian)
- Jabbari Sani, Abbas-Ali & Chegini, Abbas (2021). "Explaining the Position of the Islamic Resistance Front in the National Security of the Islamic Republic of Iran." *Sacred Defense Studies Scientific Quarterly*, 7(4): 111–132. (in Persian)
- Khamenei, Seyyed Ali (2019). *The Second Phase of the Revolution: Addressed to the Iranian Nation*. Tehran: Islamic Revolution Publications. (in Persian)
- Lissner, Rebecca Friedman, Micah Zenko (2017). "There Is No Trump Doctrine, and There Will Never Be One" <http://foreignpolicy.com/2017/07/21/there-is-no-trump-doctrine-and-there-will-never-be-one-grand-strategy/>
- Luizard, Pierre (2024). "The Role of Iraqi Militias in the Gaza War", <https://cfri-irak.com/en/article/the-role-of-iraqi-militias-in-the-gaza-war-2023-11-29>
- Mandel, Robert (2000). *The Changing Face of National Security*. Tehran: Strategic Studies Research Institute. (in Persian)
- McFall, Marni Rose (2024). "Chart Shows Huge Increase in Hezbollah Rockets Targeting Israel", <https://www.newsweek.com/chart-shows-increase-hezbollah-rockets-israel-gaza-hamas-war-1931959>
- Merrow, will (2024). "U.S. Troops in the Middle East: Mapping the Military Presence", <https://www.cfr.org/article/us-troops-middle-east-mapping-military-presence>
- Mustikhan, Ahmar (2015). Balochistan leaders seek Israel help amid Pakistan crackdown (2015). <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:SXoAZTzMPPwJ:http://www.jpost.com/Opinion/Balochistan-leaders-seek-Israel-help-amid-Pakistan-crackdown-407054%2Bisrael+supports+balochistan+independence&hl=en&ct=clnk>
- Nada, Garrett (2024). "What the Houthi-Israel Exchange Might Mean for Escalation in the Middle East", <https://www.usip.org/publications/2024/07/what-houthi-israel-exchange-might-mean-escalation-middle-east>
- Najafi, Mousa (2014). *The Theory of the New Islamic Civilization* (2nd Edition). Isfahan: Arma Publishing. (in Persian)
- Odell, Hope (2024). "The US is sending more troops to the Middle East. Where in the world are US military deployed?", <https://globalaffairs.org/bluemarble/us-sending-more-troops-middle-east-where-world-are-us-military-deployed>
- Puri-Mirza, Amna (2024). "Military spending in MENA - statistics & facts", <https://www.statista.com/topics/7323/military-spending-in-mena/#topicOverview>

- Seifzadeh, Seyyed Hossein (2010). *Principles of International Relations (Parts A & B)*. Tehran: Mizan Publishing. (in Persian)
- Shapouri, Mehdi (2022). *The Axis of Resistance, the Islamic Republic, and Regional Order*. Tehran: Strategic Studies. (in Persian)
- Soltani Gishini, Mohammad-Javad & Niknam Arshadnia (2025). "The 2022 Russia-Ukraine War: A Shift from Geoeconomics to Geopolitics in Iran–EU Relations." *International Relations Studies*, 14(3): 07–29. (in Persian)
- Soltani, Mohammad-Javad & Ardeshtir Kazemi (2020). *The Puzzle of Iran-Saudi Arabia Rivalry: Paths Ahead*. Tehran: Andisheh Sazan-e Noor. (in Persian)
- Statista (2023). "U.S. arms exports in 2023, by country", <https://www.statista.com/statistics/248552/us-arms-exports-by-country/>
- Steinberg, Guido (2021). "The "Axis of Resistance; Iran's Expansion in the Middle East Is Hitting a Wall", https://www.swpberlin.org/publications/products/research_papers/2021RP06_Axis_of_Resistance.pdf
- Stritzel, Holger (2012). *Securitization Theory and the Copenhagen School*, Palgrave Macmillan UK
- Tabatabaei, Mohammad-Javad & Seyyed Mohammad Fathi (2014). "The Evolution of NATO's Security Concept After the Cold War Based on the Copenhagen School." *Quarterly Journal of Globalization Strategic Studies*, 5(14): 6–42. (in Persian)
- Tabnak News Agency (2025). "Reasons for Ayatollah Khamenei's Concerns About the Establishment of the 'IMEC Corridor': An Apparently Economic Corridor with an Intelligence Function." Accessed at: <https://www.tabnak.ir/fa/news/1264810/> (in Persian)
- Tasnim News Agency (May 12, 2017). "American Magazine Admits Israeli Regime Supports Anti-Iran Terrorist Groups in Pakistan." Accessed at: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1396/02/22/1404820> (in Persian)
- The New York Times, (6 December 2011). "Prince Hints Saudi Arabia May Join Nuclear Arms Race", <http://www.nytimes.com/2011/12/07/world/middleeast/saudi-arabia-may-seek-nuclear-weapons-prince-says.html>
- US department of state (2023). "Country Report on Terrorism2022", <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2022/>
- Williams, J (2021). "Could the Houthis Be the Next Hizballah?" https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR2500/R2551/RAND_RR2551.pdf